

Omagiu lui George Astaloș (1933-2014), ultimul argotin

de **Laurenţiu BĂLĂ**
Universitatea din Craiova (România)
Departamentul de Limbi Moderne Aplicate
lbala@central.ucv.ro

argoul este pentru limba literară ceea ce este jazz-ul pentru muzica simfonică
George Astaloş

GEORGE ASTALOŞ a murit, pe 27 aprilie 2014, lăsându-ne mai săraci, mai singuri şi, mai ales, mai trişti, căci boemul poet, dramaturg, romancier, eseist era înzestrat cu un deosebit simţ al umorului, prezență constantă în scrierile sale, de la titlurile unora dintre ele (*Fie pâinea cât de rea, tot mai bine-i la Paris* sau *Mirosul banilor. Epopeea fiscală a unui român de pe malul Senei,* roman epistolar), până la piesele de teatru, de la versurile sale (mai ales cele din *Cânturi de ocnă*), până la interviurile şi aparițiile sale publice.

Dar latura personalității sale complexe asupra căreia ne vom opri în acest modest omagiu este fără îndoială cea de *argotin* (cum îi plăcea să-i numească pe creatorii anonimi şi pe utilizatorii argoului), căci el rămâne, cu siguranță, ultimul mare *argotin* adevărat de la noi, după ce Florin Pucă, Tudor George, Teodor Pâcă, sau George Apostu şi alţi boemi din alte vremi l-au şi ne-au părăsit pe rând!

BDD-A15866 © 2014 Editura Universitaria
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:28 UTC)

Statutul său de teoretician al argoului, dar mai ales cel de practician este greu de egalat, deşi, uneori, în scrierile sale a vehiculat teorii de-a dreptul fanteziste sau în total dezacord cu opiniile unanim împărtăşite de specialişti, aşa cum este originea termenului *verlan*, care denumeşte o variantă de argou francez ce constă în inversarea silabelor pentru a face cuvintele mai greu de recunoscut, de exemplu *meuf* pentru *femme* 'femeie', şi despre care el susţine că ar proveni din… *verte-langue* [1], ceea ce este pur şi simplu o fantezie, căci de fapt, etimologia termenului este metateza locuţiunii adverbiale *à l'envers* → *vers-l'an*, aşa cum susţin toţi marii argotologi francezi. Ba chiar, dacă e să-i dăm crezare lui Auguste Le Breton, care îşi arogă paternitatea termenului, acesta ar trebui scris *verlen*! [2]

Un alt exemplu de etimologie controversată oferită de Astaloş este cea a termenului *lovele*, unul dintre cei mai utilizaţi pentru a denumi, în argoul românesc, banii [3]. Din cele trei ipoteze etimologice avansate de el în legătură cu acest termen niciuna nu se referă la originea ţigănească a acestui termen [ţig. *lovo* (pl. *love*)], deşi acelaşi etimon a dat în argoul francez *lové(s)*!

Din păcate, talentul său de inegalabil *argotin* nu s-a păstrat decât în puţine scrieri. Cea mai importantă dintre ele ar fi fost, fără îndoială, un dicţionar de argou românesc, dar al cărui manuscris a fost pierdut de autor, după cum povestea acesta în 1993, în timpul peregrinărilor sale pariziene! În aceste condiţii, merită remarcate eseurile sale despre argou apărute în volumul *Utopii. Eseuri, urmate de confesiuni biografice* (Bucureşti, Editura Vitruviu, 1997) şi intitulate „Disertaţie asupra argoului. *Istoric. Limba nu plăteşte drepturi de autor. Vorbirea paralelă: Argoul, utopie a comunicării*" şi, respectiv, „În întâmpinarea argoului. *Confesiune biografică*", acestea reprezentând o contribuţie teoretică preţioasă la argotologia românească.

Volumul de versuri *Pe muche de şuriu* (subintitulat *Cânturi de ocnă* cu microglosare argotice şi desene de Constantin Piliuţă, Bucureşti, Editura Tritonic, 2001), este, probabil, cea mai închegată realizare literară în care argoul românesc apare, alături de clasicul roman *Groapa* al lui Eugen Barbu şi de unele texte din volumul *Argotice* al marelui Nichita Stănescu. Toate cele 12 cânturi argotice care alcătuiesc volumul poartă titluri extrem de sugestive: *Balada trişorului scopit*, *Balada mincinosului zelos*, *Balada martorului ocular*, *Balada gagicăresii păguboase*, *Balada nedumiritului ancestral*, *Balada încornoratului pirpiriu*, *Balada exilatului imaginar*, *Balada pălicarului luat cu 324*, *Balada visătorului de lux*, *Balada iubăreţului de drept comun*, *Balada fetelor din cruce*, *Balada americănesii visate*. Fiecare „cânt de ocnă" este urmat de un microglosar argotic, atât de folositor multora dintre cititori pentru înţelegerea versurilor ce compun cântul respectiv, dar şi pentru harul de povestitor cu care Astaloş încearcă să lămurească etimologia unor termeni, originea unor construcţii.

BDD-A15866 © 2014 Editura Universitaria
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:28 UTC)

În final, cititorul se bucură de un dublu câştig: pe de o parte literar, căci are la dispoziţie un volum de versuri scrise cu un talent, o vervă şi un umor ce nu credem că vor fi egalate prea curând în literatura română de factură… argotică, dar şi un minidicţionar (sau măcar un microglosar!) explicativ şi, uneori, etimologic al argoului românesc, rămas până azi, din păcate, unic!

Credem, de asemenea, că ar merita adunate într-un volum toate interviurile lui George Astaloş, apărute de-a lungul anilor în nenumărate reviste, şi în care referirile sale la argou constituie un punct de vedere extrem de interesant, venind din partea unui practician *averti*, cum spun francezii, al argoului, al unuia înnăscut şi nu de conjunctură cum, din păcate, literatura română de azi ne oferă în numeroase scrieri ce au pretenţia de a reda limbajul argotic românesc.

Poate că nu există o încheiere mai bună a acestui omagiu adus în paginile revistei *Argotica* boemului incorigibil care a fost George Astaloş decât propriile sale premonitorii ziceri, precum şi sonetul pe care şi l-a auto-închinat cu aproape două decenii înainte de a se duce să-şi ţină, veşnic mucalit, promisiunea făcută în ultimul vers:

> Ciclul *In Memoriam* a început în 1978 cu sonetul închinat lui Tudor Pâcă, sonet căruia i-au urmat cele dedicate lui George Apostu, Tudor George, Ion Vlad, Eugen Ionescu, Emil Cioran, Victor Roman etc. La „etc." intru şi eu, care mi-am făcut propriul meu „sonet mortuar", temându-mă că foştii mei complici de tribulaţii subversive mă vor lăsa să mă prezint cu mâna goală în faţa Sfântului Toma, deţinătorul catastifului cu păcatele omenirii.
>
> (1997: 15)

S-A DUS POETUL MEŞTER ÎN SONETE
LĂSÂNDU-VĂ PE VOI SĂ TRAGEŢI GREUL
VENISE TIMPUL SĂ SCOATĂ MARDEIUL
CA SĂ IA STIXU-N LARG PE ÎNDELETE

SONETE V-A FĂCUT CÂT PENTELEUL
CU RIME PERGAMUTE PE TĂIETE
ŞI-ACUM SE DUCE-N DALBE PIRUETE
CA SĂ-I DESCHIDĂ CERURILE ZEUL

FĂCUT-AM DOAMNE LA AMICI PORTRETE
PRINZÂNDU-LE ÎN PAIŞPE VERSURI EUL
FĂRĂ SĂ LE DESCÂNTEC PORTMONEUL

PÂCĂ IONESCU VLAD AHOE-ZMEUL
APOSTU ROMAN PREDA-MOROMETE
MĂ IARTĂ, DOAMNE, VIN SĂ-I DUC LA FETE
(„AUTO-SONET"/ ÎN PROPRIA MEA MEMORIE/ PARIS/ 1995) [4]

BDD-A15866 © 2014 Editura Universitaria
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:28 UTC)

NOTE

[1] *„Pe lângă aceste două născociri inutile* [este vorba de „esperanto" şi de „volapük", nota noastră, LB], *până şi „păsărească" micilor noştri români sau* verlan-*ul copiilor din Hexagon („verlan": verte-langue) sunt de inspiraţie mai firească (…)"* (George Astaloş, „Disertaţie asupra argoului. *Istoric. Limba nu plăteşte drepturi de autor. Vorbirea paralelă: Argoul, utopie a comunicării*", in: *Utopii. Eseuri urmate de confesiuni biografice*, Bucureşti: Vitruviu, 1997, p. 105).

[2] Auguste Le Breton, *Le Monde*, 8-9.XII.1985, *apud* J.-P. Colin, J.-P. Mével, C. Leclère, *Dictionnaire de l'argot français et de ses origines*, préface A. Boudard, Paris: Larousse, 2002, s.v. «Verlan».

[3] *„Lovele: bani. De la unitatea monetară bulgară „leva". Intrat în vorbirea paralelă prin intermediul marginalilor din Constanţa, care făceau contrabandă, avându-i ca parteneri (printre alţii) pe marinarii bulgari. Din surse mai puţin convingătoare, vocabula „lovele" ar fi de extracţie idiş, venind de la un comerciant bogat din Cernăuţi (Lowen, Levy sau Lowenthal), devalizat de doi spărgători din Bucureşti, care ar fi găsit la domiciliul victimei o imensă sumă de bani. Istoria a fost povestită de Urucu Gheorghe, zis „Lăcătuşu" (spărgătorul), într-o cofetărie din Predeal, pe timpul raidurilor „Brigăzii Fulger" comandată de Alimănescu. Analizând derivatele vocabulei „lovele" (lovă, lovea, lovescu), prima variantă ni se pare mai plauzibilă decât a doua. Există şi o altă ipoteză, potrivit căreia „lovele" ar veni de la o monedă veche ce avea gravată pe una din feţele ei imaginea unui leu (Löwe; lov). Denumirea generică a unităţii monetare româneşti („leu"), a influenţat cu siguranţă inspiraţia poetică a argotinului, conducându-l la creaţia vocabulei „lovele"."* (George Astaloş, „Microglosar argotic 1", in: *Cânturi de ocnă*, Bucureşti, Tritonic, 2001, p. 37).

[4] Sonet inclus în volumul *Parcurs*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1997, p. 289, după ce în prealabil fusese publicat în revista *Cronica*, Iaşi, Nr. 20, Anul XXX, 31 octombrie 1995.

BDD-A15866 © 2014 Editura Universitaria
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:28 UTC)